

ДГС - Ботевград, с ценна практика в овладяване на последиците от природно нарушение

Природните бедствия в горите не са обикновено явление. Но не можем да отречем, че с глобалните промени в климата подобни екстремални явления могат да зачестят, а това изисква да бъдем готови за тях. Когато връхлитат горските насаждения, те не само нанасят материални и екологични щети, но и поставят лесовъда пред проблеми и решения, най-често неизвестни от неговата практика. Затова опитът и практиката в преодоляване на щетите от природните нарушения на отделно горско стопанство могат да имат важно значение за цялата лесовъдска колегия. През 2015 г. на такова изпитание са подложени горите в Смолянско, Кърджалийско, Пазарджишко, като от 36 поделения на ЮЦДП - Смолян, незасегнати остават само три. Борбата с последиците от стихийното бедствие в родопските гори продължава и днес. Търсенето на отговора какви гори ще видим след него също продължава.

Днешната ни среща в ДГС - Ботевград, е повод да разкажем и отново да потвърдим убеждението, че лесовъдската практика в овладяване на последиците от природните нарушения има прецедент и най-важното - той може да е успешен.

Ще се върнем 10 години назад, в Стара планина. На 17 ноември 2007 г. в района на ДГС „Витиня“ и Държавните лесничейства в Ботевград, Етрополе, гр. Елин Пелин и Своге се изливат облаци гържове, придружени с гръмотевици и силен вятър. През нощта температурите падат под нулата и върху короните на гърветата започва да се образува ледена покривка, която достига няколко сантиметра. В ранни зори на следващия ден из горите в тези райони се вдига страшен тътен и трясък, характерен за ледоломния процес, придружен със силен вятър. Повредите представляват пречупени клони и цели стъбла и изцяло или частично изкоренени гървета. Засегнати са основно чистите букви или смесените насаждения. От падналите групи гървета се формират мозаечни отворени пространства с големина от 0.5 до 7 хектара. Инвентаризираните площи с насаждения, засегнати от ледолома, за района на тогавашното Държавно лесничейство - Ботевград, са 3175 ха и 110 727 м³ засегнатата гървесина. За тази дейност е извършена огромна камерална работа, тъй като се знае, че инвентаризацията на такива площи е много трудна, а изготвяната документация е обемна.

Днес отново сме по склоновете на Балкана, за да видим резултата от лесовъдската намеса и предприетите мерки. И то в чисто практически план, без да има раз-

Директорът на ДГС - Ботевград, инж. Лазаринка Лютова и заместник-директорът инж. Стефан Стефанов

работени научнолесовъдски подходи за конкретната ситуация. В пътуването ни до ГСУ - Правец, ни придружават директорът на ДГС - Ботевград, инж. Лазаринка Лютова и заместник-директорът инж. Стефан Стефанов. И двамата като служители на лесничейството, чийто директор тогава е инж. Веселин Нинов, помнят апокалиптичната картина на бедствието. Като цяло традиционната лесовъдска намеса в случаите на ветровали, снеговали и снеголоми е известна - след инвентаризиране на падналата гървесина идва оползотворяване на повредената гървесина, почистване, след което трябва да се реши какво ще се прави в отворените пространства. Ще се оставят на естествено възобновяване или ще се залесяват. В буквите насаждения, пострадали от ледолома на 17-18 ноември 2007 г., ДГС - Ботевград, има ценен гървесен ресурс, което предполага максималното му и бързо усвояване, затова усилията на колектива се съсредоточават в него.

- Имаше много проблеми от най-различен характер - казва инж. Лютова, - включително и влиянието на световната финансова криза от 2009 г., но стопанството успя да се справи много добре. От 2008 до 2013 г. са усвоени 88 644 м³ пострадала гървесина, като до 2012 г. се работеше само в такива площи.

Именно затова я питаме какви са изводите от тази работа, приложими ли са за други стопанства и ще подпомогнат ли те лесовъдските решения при евентуални ситуации.

- Преди всичко е важна бързината в усвояването на гървесина, за да не се похаби, да бъдат изградени пътища-

Насаждение след ледолома в района на ДАС - Витиня, през 2007 г.

Възстановена гора в ДГС - Ботевград, след същото бедствие

си спомня и инж. Стефан Стефанов, се получи изключително обилно семеносене на останените оцелели дървета.“

В първата година след нанесените от ледолома поражения Ботевградското стопанство бе посетено от г-р инж. Станислав

Лазаков за извозването, а засегнатите терени да бъдат почистени. Смятам още, че задължения за бърза реакция трябва да имат и отговорните институции, като процедурите при изготвяне на план-извлеченията да бъдат облекчени още в началото на процеса. И колкото и неизвестни да се явяват при такава ситуация, би било добре местният лесовъд да има възможност по-смело да взема решенията.

Отиваме сред красивите букаци, обгърнали хълбоците на Балкана над Правец, за да намерим днес горите, преживели стреса на бедствието, в отлично състояние. Бившите котли с нападлата преди 10 години дървесина са трудно различими в общата картина на гората. Само с приближаването до тях виждаме, че естественото възобновяване, настъпило в тях след катаклизма, е изключително добро. Това е и отговорът на въпроса, който си поставиха и успяха да решат лесовъдите на ДГС - Ботевград - пострадалата гора да се възстанови по естествен път.

Инж. Лютова си припомня, че към всяко едно от петната, отворени след ледолома, се подхожда почти индивидуално. „Бяха огледани и оставени в тях единични или групи оцелели дървета, като се забрани при дърводобива да се отсичат. Те изиграха своята роля на семеносни екземпляри за възстановяване на бука. Поставени в стресова ситуация и под въздействие на увеличената светлина, дърветата започнаха обилно да семеносят и да възстановяват освободените площи.“ „Още на следващата годината от бедствието -

лаз Лазаров от Германско-българския проект и според инж. Лютова от него са получени най-ценните указания за управлението на такива гори. Той посочва, че лесовъдската намеса в засегнатите гори трябва да бъде в съответствие с естествените сукцесионни процеси. И ако лесовъдските практики наподобяват и следват природата, много малка е вероятността те да доведат до загубата на биологичното разнообразие на екосистемата.

Днес можем да видим безброй площи, в които през 2008 г. е изведена сечта и след нея пълнотата на дървостоя е 0.3, които са добре възобновени по естествен начин. В тях освен бук има и габър, и бреза, и трепетлика. Впрочем силното присъствие на трепетликата тревожи лесовъдите от ДГС - Ботевград, и им се иска лесовъдската наука да се произнесе по въпроса.

Няма спор, че целият процес по преодоляването на последиците от природно нарушение изисква много усилия от страна на ДГС - Ботевград. И като всяко изпитание в много по-висока степен се осланя на професионализма, организаторските качества на ръководството и на желанието да докажеш, че си истински стопанин на поверената ти гора. Всичко това се получи на лесовъдите от Ботевград. И към днешна дата можем да забравим за бедствието и да се фокусираме върху постижението, което може да подпомогне лесовъдските решения в бъдеще.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Днес във всички ледоломни котли има много добро естествено възобновяване